ECLI:LV:AT:2017:1124.A420196515.2.S

Lieta Nr. A420196515
SKA-820/2017
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2017.gada 24.novembrī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Ilze Skultāne,
tiesnese Anita Kovaļevska,
tiesnese Veronika Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, piešķirot /pers. B/ slimības pabalstu, sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 12.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2015.gada 27.marta lēmumu Nr. 09?7/2306 atstāts negrozīts zemākas iestādes lēmums, ar kuru pieteicējai /pers. B/ atteikts izmaksāt slimības pabalstu sakarā ar slima bērna kopšanu par darba nespējas periodu no 2015.gada 6.februāra līdz 2015.gada 19.februārim, jo pabalsts pieprasīts par periodu pēc darbnespējas četrpadsmitās dienas.

Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā.

[2] Izskatot lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2016.gada 12.decembra spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] No likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 11.panta izriet, ka slimības pabalstu darba ņēmējam vai pašnodarbinātajam piešķir, vienlaikus izpildoties šādiem priekšnoteikumiem: 1) persona neierodas darbā; 2) iepriekš minētā iemesla dēļ persona zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus; 3) ir iestājies kāds no 11.pantā minētajiem apdrošināšanas gadījumiem.

[2.2] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.pants paredz, ka par bērnu līdz četrpadsmit gadu vecumam, ja viņš ir saslimis un tiek kopts mājās, sociāli apdrošinātai personai, kura bērnu kopusi, tiek izmaksāts slimības pabalsts par periodu līdz četrpadsmit dienām. Savukārt, ja slimais bērns atradies arī stacionārā, apdrošinātai personai pabalsts tiek izmaksāts līdz darba nespējas 21.dienai. Tādējādi maksimālais pabalsta izmaksas ilgums ir 21 diena.

[2.3] Bērns saslima 2015.gada 23.janvārī, tātad apdrošināšanas gadījums iestājās šajā dienā. Viņš neatradās stacionārā. Bērna tēvam izsniedza slimības lapu no 2015.gada 23.janvāra līdz 5.februārim, kopā par četrpadsmit dienām. Aģentūra viņam par šo laiku izmaksāja slimības pabalstu.

[2.4] Lietā esošie dokumenti, cita starpā izraksta kopija no pacienta medicīniskās kartes, apliecina, ka bērns mājās slimoja pēc 2015.gada 5.februāra, taču atbilstoši likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrajai daļai sociāli apdrošinātai personai (konkrētajā gadījumā – pieteicējai) nav tiesību saņemt slimības pabalstu par bērna kopšanu mājās ilgāk par četrpadsmit dienām. Pieteicēja varētu saņemt slimības pabalstu ilgāk, ja bērns tiktu kopts stacionārā.

[2.5] Nav nozīmes pieteicējas argumentam, ka bērns 2015.gada 6.februārī saslima no jauna un viņam tika noteikta cita slimības diagnoze. Likumdevējs, paredzot sociāli apdrošinātās personas tiesības uz slimības pabalstu sakarā ar slima bērna aprūpi mājās, nav noteicis, ka sociāli apdrošinātajai personai slimības pabalsta izmaksas ilgums slima bērna kopšanas gadījumā būtu atkarīgs no bērnam noteiktās slimības diagnozes.

[2.6] Turklāt gan pieteicējas arguments, gan ģimenes ārstes norādītais, ka 2015.gada 5.februārī bērns bija vesels, bet 2015.gada 6.februārī saslima no jauna, ir pretrunā ar bērna tēvam izsniegtajā slimības lapā norādīto. Proti, tā kā ģimenes ārsts tēva slimības lapā bija norādījis, ka atbrīvošana no darba ir līdz 2015.gada 5.februārim ieskaitot, secināms, ka ģimenes ārsts, izsniedzot slimības lapu, bija uzskatījis, ka slimajam bērnam aprūpe mājās bijusi nepieciešama vēl arī četrpadsmitajā slimības dienā – 5.februārī.

[3] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, norādot turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Tiesa nav ņēmusi vērā likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 1.panta trešajā daļā noteikto. Proti, konkrētajā gadījumā saistībā ar pieteicējas bērna slimošanu pabalsta saņēmējas ir divas personas.

[3.2] Pieteicējas vīram slimības lapa tika izsniegta par bērna kopšanu, nosakot bērnam konkrētu diagnozi. Slimības lapa tika slēgta, jo ģimenes ārste saistībā ar bērnam noteikto diagnozi atzina viņu par veselu. Tādējādi bērna slimošana ar noteikto diagnozi ir beigusies ar 5.februāri. Darbā bija jāstājas 6.februārī.

Ne tiesai, ne aģentūrai nav ārsta diploma, lai vērtētu slimnieka veselības stāvokli.

[3.3] 2015.gada 6.februārī, ņemot vērā pēkšņas izmaiņas bērna veselības stāvoklī, ģimenes ārsts konstatēja saslimšanu, nosakot citu diagnozi, atšķirīgu no iepriekšējā slimošanas periodā izslimotās un izārstētās slimības. Sakarā ar to pieteicējai tika atvērta slimības lapa. Tādējādi bērna slimību nav pamata uzskatīt par vienu ilgstošu slimošanu ar vienu un to pašu diagnozi.

Ņemot vērā minēto, pieteicēja likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" izpratnē ir pabalsta saņēmēja.

[3.4] Tiesa nav pamatojusi, kāpēc un uz kāda pamata neņem vērā ģimenes ārstes noteiktās atšķirīgās slimības diagnozes, izrakstītās darbnespējas lapas un faktu, ka saistībā ar bērna slimošanu pabalsta saņēmējas ir divas personas. Tiesa nepareizi interpretējusi likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" normas. Tiesa nav analizējusi Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumu Nr.152 „Darbnespējas lapu izsniegšanas un anulēšanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr. 152) 10.punktā norādītos apstākļus, bet faktiski bez jebkāda pamatojuma un pierādījumiem aģentūras nepamatotos apgalvojumus pieņēmusi kā pierādītus faktus. Tiesa nav motivējusi attieksmi pret pirmās instances tiesas spriedumu, tādējādi neievērojot Administratīvā procesa likuma 307.pantu.

[3.5] Pats bērna slimības fakts, ko ir konstatējis un apliecinājis ģimenes ārsts, izrakstot sociāli apdrošinātai personai – pieteicējai – darbnespējas lapu B slima bērna kopšanai, rada pieteicējas darbnespēju.

[4] Aģentūra iesniedza paskaidrojumu, norādot, ka apgabaltiesas spriedums ir pamatots un tiesisks, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

[5] Sagatavojot lietu izskatīšanai kasācijas kārtībā, Augstākā tiesa lūdza Labklājības ministrijai sniegt viedokli par likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrās daļas mērķi un interpretāciju.

Labklājības ministrijas atbildē cita starpā norādīts turpmāk minētais.

[5.1] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrās daļas mērķis ir noteikt ierobežojumu slimības pabalsta izmaksai par nepārtrauktu slima bērna kopšanas periodu. Bērna slimības diagnozes maiņa kopšanas periodā neietekmē pabalsta izmaksas ilgumu. Apmaksāto darbnespējas dienu skaits slima bērna kopšanai noteikts, izvērtējot iespējas segt slimības pabalsta izmaksas esošās obligātās iemaksu likmes ietvaros.

[5.2] Slima bērna kopšanas gadījumā nav noteikti tādi ierobežojumi, kādi paredzēti likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 11.panta pirmajā daļā par maksimāli pieļaujamo apmaksājamo darbnespējas dienu skaitu. Tas nozīmē, ja bērna slimība noteiktā periodā atkārtojusies ar pārtraukumiem, darbnespējas lapu slima bērna kopšanas gadījumā pēc nepieciešamības var ņemt atkārtoti, t.i., slima bērna kopšanas gadījumā slimības pabalsta izmaksas periodu skaitam nav noteikts ierobežojums.

Tādējādi likumdevējs slima bērna kopšanas gadījumā ir noteicis slimības pabalsta izmaksas ierobežojumu tikai pabalsta izmaksai par nepārtrauktu slima bērna kopšanas periodu, pieņemot, ka vispārējā gadījumā bērns izveseļojas noteiktajā 14 vai 21 dienas periodā, un persona, kura bērnu kopa, var atgriezties darbā. Ja bērns slimo ilgāk par likumā noteikto periodu, kad noteikta slimības pabalsta izmaksa, darba nespējas lapa slima bērna kopšanai būs tikai dokuments, kas apliecinās, ka darbinieka darba kavēšanai ir attaisnojošs iemesls.

Ņemot vērā minēto, normas mērķis – ierobežot pabalsta izmaksu par nepārtrauktu bērna kopšanas periodu – tiek sasniegts, ja bērna dažādas saslimšanas sekotu nevis viena otrai nepārtraukti, bet ar vienas vai dažu dienu starpību.

[5.3] Sociālās apdrošināšanas gadījums ir personas risks zaudēt darba ienākumus sakarā ar nepieciešamību kopt slimu bērnu.

Motīvu daļa

[6] Likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 11.panta otrās daļas 5.punkts noteic, ka slimības pabalstu piešķir, ja persona neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus līdz 14 gadus veca slima bērna kopšanas dēļ. Tātad apdrošināšanas gadījums jeb sociālais risks ir slima bērna *kopšana*, kuras dēļ apdrošinātā persona neierodas darbā, jo kopj bērnu, kurš saslimis, un tādējādi zaudē darba ienākumus. Tas izriet arī no likuma „Par valsts apdrošināšanu" 1.panta 1.punktā sniegtā apdrošināšanas gadījuma skaidrojuma un 3.panta pirmajā daļā noteiktā, ka sociāli apdrošināts tiek arī personas risks zaudēt darba ienākumus sakarā ar bērna kopšanu.

[7] Taču likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrā daļa ierobežo slimības pabalsta izmaksas periodu, proti, ja bērns slimības laikā kopts mājās, tad pabalsts tiek izmaksāts par laiku līdz darba nespējas četrpadsmitajai dienai.

Augstākā tiesa, tulkojot minēto tiesību normu sistēmiski un teleoloģiski, ir atzinusi, ka slimības pabalsts par viena slima bērna kopšanu *pie nepārtrauktas saslimšanas* ir izmaksājams tikai par četrpadsmit dienām, neatkarīgi no tā, vai bērnu visā slimošanas laikā kopj viens no vecākiem, vai abi vecāki pēc kārtas (*Augstākās tiesas 2017.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-708/2017 (A420205015) 5.punkts*).

Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādījusi, ka konkrētajā gadījumā bērnam nav bijusi viena ilgstoša slimošana, bet divas saslimšanas ar dažādām diagnozēm, kas sekojušas bez pārtraukuma viena pēc otras. Savukārt apgabaltiesa atzinusi, ka likumdevējs slimības pabalsta izmaksas ilgumu slima bērna kopšanas gadījumā nav noteicis atkarīgu no bērnam noteiktās slimības diagnozes.

[8] Kā secināms no iepriekšējos punktos minētajām tiesību normām, slimības pabalstu piešķir un izmaksā, ja iestājies konkrēts apdrošināšanas gadījums. Slima bērna kopšanas gadījumā tas ir tāda bērna kopšana, kas saslimis. Tādējādi, lai arī apdrošināšanas gadījums ir bērna kopšana, tās nepieciešamību ir izraisījusi bērna konkrēta saslimšana.

Kā norādījusi Labklājības ministrija, slimības pabalsta izmaksas ierobežojumu slima bērna kopšanas gadījumā likumdevējs ir noteicis, pieņemot, ka vispārējā gadījumā bērns izveseļojas noteiktajā 14 vai 21 dienas periodā, un persona, kura bērnu kopa, var atgriezties darbā. Šāds likumdevēja apsvērums, Augstākās tiesas ieskatā, norāda uz to, ka viens nepārtraukts slimā bērna kopšanas periods likumā faktiski ir saistīts ar vienu noteiktu saslimšanu jeb diagnozi. Savukārt gadījumā, ja bērns pirmās slimības laikā vai jau nākamajā dienā pēc izveseļošanās saslimst ar citu slimību (tiek noteikta cita diagnoze), kuras dēļ vecākam atkal rodas nepieciešamība bērnu kopt, sākas jauns bērna kopšanas periods, par kuru vecākam ir tiesības saņemt slimības pabalstu par attiecīgi 14 vai 21 dienu.

Šādu secinājumu apstiprina arī tas, ka slima bērna kopšanas gadījumā likumdevējs nav noteicis ierobežojumu slimības pabalsta izmaksas periodu skaitam, ja bērna slimība noteiktā periodā atkārtojusies ar pārtraukumiem.

Līdz ar to likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 13.panta otrā daļa tulkojama tādējādi, ka tajā noteiktais ierobežojums slimības pabalsta piešķiršanai un izmaksai attiecas uz saslimuša bērna kopšanas nepārtrauktu periodu vienas noteiktas slimības ietvaros. Savukārt, ja tiek konstatēts, ka bērns ir saslimis ar citu slimību (ir noteikta jauna diagnoze, kas nav bijusi atkarīga no pirmās diagnozes vai saistīta ar to), jaunas diagnozes noteikšana nozīmē slima bērna kopšanas jauna perioda sākumu. Jeb, citiem vārdiem sakot, diagnozes maiņai ir tiesiska nozīme.

[9] Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa konstatējusi, ka bērna kopšanas periods mājās bērna saslimšanas dēļ ir bijis no 2015.gada 23.janvāra un tas nepārtraukti turpinājies līdz 2015.gada 19.februārim. Proti, pieteicējas bērna kopšana mājās turpinājusies pēc četrpadsmitās dienas. Tāpēc, atzīstot, ka

slimības pabalsta izmaksas ilgums nav atkarīgs no bērnam noteiktās diagnozes, apgabaltiesa nav ņēmusi vērā pieteicējas norādīto par bērna slimības diagnozes maiņu, proti, par iespējamu jaunu saslimšanu, un pieteikumu noraidījusi.

[10] Ievērojot iepriekš minēto, apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

Izskatot lietu no jauna, apgabaltiesai ir jāapsver, vai, pārbaudot konkrētā gadījuma apstākļus par iespējamo bērna jaunu saslimšanu nākamajā dienā pēc izveseļošanās, nav jāpieaicina speciālists, kas izvērtētu bērnam noteiktās diagnozes un sniegtu atzinumu, vai ģimenes ārsta noteiktā jaunā diagnoze ir atzīstama par jaunu saslimšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Augstākā tiesa

nosprieda:

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 12.decembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.
Atmaksāt/pers. B/ samaksāto drošības naudu 71,14 *euro*.
Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese	I. Skultāne
Tiesnese	A. Kovaļevska
Tiesnese	V.Krūmiņa